

tjenliga jag vet och som derjemte är enkelt består deruti, att i stället för bankovinstens anslående riksdag efter riksdag till fyllande af statsbehofven man låter densamma hos Banken kvarstadna och användas för Bankens egna ändamål såsom förstärkande af den fond som genom lån, diskonteringar och kreditiv utgör ett befordringsmedel för den redbara affärsverksamheten och en hjälpkälla för jordbruk, bergsbruk och näringar i allmänhet.

På grund af hvad jag sålunda anfördt vågar jag vördsamt föreslå:

att Riksbankens odisponerade vinst och den som härefter utfaller må, intill dess annorlunda förordnas, uteslutande i och för Bankens egna ändamål användas på det sätt, som säkrast öfverensstämmer med hufvudgrunderna för dess verksamhet och det allmännas väl.

Om remiss till Banko-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1869.

Eric Olsson
från Örebro län.

Häruti förena sig
Pehr Ericsson
från Gefleborgs län,
Per Nilsson
från Örebro län.

N:o 151.

Af Herr Eric Olsson: Angående upphörande af den enskilda bankens beviljade sedelutgifningsrätt.

Då jag denna riksdag går att åter förnya min motion om ändring i lagstiftningen för de enskilda bankerna, sker det på grund af samma oförändrade förhållanden i afseende på den tryckta penningställning i vårt land som då jag första gången, eller för två år sedan, afgaf densamma, förhållanden hvartill jag, för min

del, anser privatbankerna i ej ringa mån hafva bidragit, i synnerhet sedan de begynt att drifvas, såsom det heter, mera bankmässigt, d. v. s. att hufvudsakligen afse sin enskilda vinst framför det att gagna landet. — Att privatbankerna haft en tid, då de gjort nytta, vill jag icke förneka; men lika säkert är, att om de nu få verka ohejdadt i den riktning som de för närvarande tagit, så kan jag icke annat än i dem se ett ondt för samhället, ett ondt som man icke utan att ådraga sig ett stort ansvar, kan lemna obemärkt. Men så har man nästan hotat — huru våga komma fram med ett sådant påstående, utan att kunna därför åberopa den och den författaren såsom stöd, — ja jag bekänner helt öppet, att jag icke kommit till denna åsigt om privatbankernas nuvarande verksamhet på teoriernas väg, utan genom en praktisk erfarenhet och bruket af mitt sunda förstånd, hvilket jag hoppas ingen, vore han än aldrig så lärd och skicklig i bruket af det muntliga ordet samt en mästare i att kunna måla allting i ljusa färgor, kan förvägra mig. Som sagdt, jag har genom att gifva akt på, hvad erfarenheten har visat i detta afscende, kommit till denna min åsigt om privatbankerna. Och jag tror, att hvar och en, som icke låter sig förbländas af irrsken, som enskild eller en ofta konstgjord teori förespeglar, snart skall komma, om han tager sitt förnuft till fånga, — till samma åsikter om saken som jag. Jag tror dessutom icke, att denna fråga är så konstig och svårfattlig, som mången genom sina lärda föredrag både på detta rum och annorstädes sökt att göra den, jag tror deremot att om dessa lärde Herrar för några ögonblick stego ned ifrån sin höjd och låte sitt praktiska förstånd och verkligheten något tala, så skulle de måhända snart på sig sjelfva vara färdiga att tillämpa dessa den Romerska landshöfdingens ord till Apostelen Paulus: "Din myckna lärdom gör dig förryckt."

Gifva vi akt på verkligheten, så hvad lärer den oss i den förevarande frågan? För mig ter sig saken så: De enskilda bankerna hafva varit mycket hjälpsamma och beredvilliga att försträcka lån åt lånesökande under goda och säkra tider, hvarigenom mången lätttrogen person låtit narra sig till att under sådana gynnsamma omständigheter kasta sig in i stora företag, hvaraf den egentliga vinsten blott efter flera år kunnat vara att förvänta. Emellertid måste det lån, som han i och för detta företag gjort, inom en jmförelsevis kort tid åter inbetalas, innan han ännu kunnat skorda något af sitt företag, i hvilket han, i bästa fall, nedlagt sina lånade penningar. Deraf åter har uppkommit vigilanssystem, som omsider ruinerat honom och på samma gång många andra; komma så dertill hårda betryckta tider, då upphör straxt beredvilligheten hos dessa låneinrättningar, och detta är ju helt naturligt; ty man är då alltid sig sjelf närmast — isynnerhet som bankerna då just genom sin sedelutgifning äro de sannskyldige gäldenärerne till allmänheten, hvarigenom de icke allenast blifva urståndsatta att hjälpa då hjälpen bäst behöfves, utan ock förvärra nöden. — Huru mången har icke bittert fått ångra, att han lyssnat till blomstermålningar, och därför lånat sig penningar, för att dermed utvidga, såsom det heter, sin rörelse eller förbättra sin egendom. Säkerligen har han mången gång tänkt som så: Det hade varit tusen gånger bättre, om jag efterföljt den gamla, säkra och bepröfvade grundsatsen "att skynda långsamt", så att jag med de medel och de krafter, som på ett mera naturligt sätt härflutit från min egen verksamhet, sökt att förkofra mig, än att med konstlade medel försöka åstadkomma en verkan, som var och är omöjlig. Man säger visserligen, med full sanning, att det icke är låneinrättningens fel, att den af låntagare missbrukas, ty missbruket upphäver icke bruket af en sak. Jag har icke heller velat anföra detta såsom ett klander emot de enskilda bankerna, utan jag har blott dermed velat påpeka, huru det kan tillgå och huru det har tillgått med användandet af den mycket beprisade lättheten att

få låna i dessa inrättningar. Den kan tjena både till nytta och skada. Men säkert är, att icke skulle man i allmänhet anse det vara fullt redligt handladt af en person, om han under gynnsamma tider erbjöde sin vän ett lån med förespegling om lönande företag, hvori han kunde nedlägga dessa penningar, och så, sedan den sednare knappt kommit sig i gång, fordrade sina penningar tillbaka. Så ungefär tror jag, att man kan betrakta privatbankernas förhållande till allmänheten, och derföre kan jag icke inse, hvarföre man bör hålla så mycket på dessa inrättningar såsom för landet alldeles oundgängligen nödvändiga. Lika väl som det funnits en tid, då inga enskilda banker existerat i vårt land, likasåväl tror jag, att den tid ännu kan komma, då de utan men för någon både kunna finnas och icke finnas. Att den tid nu är inne att göra något för en bättre och säkrare penningställning i vårt land tror jag fullt och fast, isynnerhet som man ser, huru dessa enskilda banker söka att allt mer och mer draga till sig, snart sagdt allt hvad kapital heter till men för jordbruk och andra näringar. Det synes som om dessa banker skulle vilja göra sig till herrskare öfver all penningrörelse. Och skulle detta lyckas dem, så kan jag för min del deri icke se annat än en stor fara vara för handen för vårt land. Att giltiga anledningar till farhågor i detta afseende förefinnas, bevisas tydligen deraf, att man nu begynner öfver allt yttre missnöje med denna sträfvan hos de enskilda bankerna genom inrättandet af folkbanker, in-tecknings-garanti-bolag o. s. v., allt för att på ett allmännyttigare sätt inrätta lånerörelsen i vårt land, hvilket jag betraktar såsom ett godt tidens tecken och derjemte såsom en kraftig protest emot det bankmässiga sätt, på hvilket privatbankerna nu drivas hos oss. Detta visar ock, enligt min åsigt, att det icke är så farligt att röra vid de enskilda bankerna, som mången kanhända tror, ty det lär oss, att lånerörelsen icke skall afstadna, derföre att några enskilda banker, till följd deraf att de beröfvas sitt privilegium af sedelutgifningsrätt måhända måste indragas. Det är ju naturligt, att de penningesummor, som nu finnas i de enskilda bankerna, icke komma att skrinläggas, derföre att dessa banker upphöra, eller hvems penningar menar man väl det är hvarmed de enskilda bankerna nu röra sig? Blott en ringa del deraf kunna bankerna anse för sina, de öfriga är allmänhetens, och tror man väl att de, som varit delegare i dessa banker, och der lärt sig inse, huru lätt man förökar sitt kapital genom att göra det räntebärande, skola lägga sina penningar på kistbotten? Jag tror det icke. Jag tror tvärtom, att man icke behöfver frukta något sådant, utan att det skall blifva lika lätt, om icke lättare, för redbara låntagare att då finna lån och på bättre vilkor än förut. Den som har penningar att låna ut, han skall hädanefter, såsom hittills, gerna mot antaglig säkerhet utlåna dem, antingen genom att deponera dem i en bank eller åt den enskilde, och under hvilka förhållanden som helst skall sålunda alltid komma att finnas tillräckligt för dem som kunna erbjuda full säkerhet. För någon annan tror jag, att det icke heller nu i privatbankerna lyckas att få sig lån beviljadt, men väl kan det der nu möta svårigheter att få lån äfven mot god säkerhet. På dessa skäl får jag sålunda åter öfverlemna min motion åt vederbörligt Utskott till behandling, och jag gör det nu i den förhoppning, att detsamma måtte egnas någon mera uppmärksamhet åt denna viktiga fråga, än som var fallet vid den föregående riksdagen. Jag hyser den tillförsigt, att de numera betänkt hvad det allmänna bästa kräfver i detta afseende, och derföre göra allt sitt till, för att lösa denna fråga på ett mera tillfredsställande sätt, än som då skedde. Ty jag må säga, att om motiveringen af min motion då var knapphändig, så var Utskottets motivering för sitt afslag i en så viktig fråga icke mindre knapphändig. Då Utskottet i sitt

sitt betänkande yttrat, "att begagnandet af banksedlar såsom bytesmedel är i sig sjelf af allt för stor fördel, och har sedan långt tillbaka här i landet erhållit en sådan utsträckning, att, ehvad förändringar i bankväsendet må vidtagas, man vid desamma måste tillse att hvad sålunda blifvit ett nödvändigt behof icke må saknas. Med afseende härpå, oberäknadt de flera andra skäl som tala mot den af morionären föreslagna åtgärden, lærer det vara alldeles orådligt att fatta ett enstaka beslut, som skulle i sinom tid hafva till följd att inskränka banksedel-cirkulationen till den, som af Riksbanken kan besörjas, åtminstone utan att i sammanhang dermed bereda andra utvägar för tillgodoseendet på något annat sätt, som vore ändamålsenligare än det nuvarande, af landets behof utaf rörelsemedel; och Utskottet måste på dessa grunder hemställa, etc;" — så ser det ut, som om Utskottet icke ens hade bevärdigat min motion med en genomläsning; ty min mening är visserligen icke, att begagnandet af banksedlar såsom bytesmedel skall upphöra eller ens på något sätt förminska, utan mitt förslag går blott ut på att denna brokiga mångfald af privatbankssedlar, som nu förefinnes, måtte upphöra, sedan Riksbanken hunnit så förstärka sin fond genom bankovinsten, att den ensam skulle kunna öfvortaga sedelutgifningen, hvarigenom, enligt min åsigt, större trygghet skulle inträda både för Riksbanken sjelf och äfven på samma gång i den allmänna penningrörelsen, — utom dess innefattar mitt förslag en tillräckligt lång öfvergångstid ifrån nuvarande förhållanden, att all fruktan för en för tvär brytning i den närvarande affärsställningen synes vara alldeles obefogad, då denna öfvergångstid väl i allmänhet kan beräknas till omkring 7 å 10 år. På denna tid bör Riksbanken kunna hinna att förstärka sig, om den får behålla sin vinst (om också blott till hälften), så att den kan fylla det allmänna behofvet af banksedlar såsom bytesmedel.

På grund af hvad jag här ofvan anfört vågar jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen vill besluta att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t icke vidare beviljade oktroj åt någon ny sedelutgifvande enskild bank, och vidare att, när oktrojen för nuvarande enskilda banker tilländalöper, all sedelutgifningsrätt äfven för dem måtte upphöra.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1869.

Eric Olsson
från Örebro län.

Häruti förena sig
Pehr Ericsson
från Gefleborgs län,
Per Nilsson
från Örebro län.